

Infosheet uitkomsten vragenlijst vroegsignalering leefstijl en zwangerschap

Leefstijlthema ALCOHOL

Hoe adviseren verloskundigen (aanstaande) ouders over gezonde voeding, stoppen met roken en het gebruik van alcohol? Wat gaat er goed en wat kan beter? In een online vragenlijst gaven 335 verloskundigen antwoord op deze en andere vragen over het bespreken van een gezonde leefstijl. De antwoorden geven inzicht in wat verloskundigen al doen om de leefstijl te bespreken en wat zij nog nodig hebben om hun aanpak te versterken. De uitkomsten gebruikt de projectgroep als basis voor de (door)ontwikkeling van (nieuwe) materialen. Deze materialen kunnen verloskundigen ondersteunen in hun gesprekken over leefstijl. Daarnaast wordt onderzocht hoe bestaand materiaal beter geïmplementeerd kan worden. De projectgroep is een samenwerking tussen de KNOV, het Voedingscentrum en het Trimbos-instituut.

De Nederlandse Gezondheidsraad en de World Health Organization adviseren de nulnorm: drink helemaal geen alcohol bij een zwangerschapswens, tijdens de zwangerschap of tijdens het geven van borstvoeding. Dat is ook de norm die de KNOV hanteert. Alcoholgebruik door de aanstaande ouders kan gevolgen hebben voor de vruchtbaarheid en/of de ontwikkeling het (ongeboren) kind. Daarom is het belangrijk dat verloskundigen alcoholgebruik bespreken tijdens de consulten.

Hoe vaak en wanneer bespreken verloskundigen het alcoholgebruik?

Bijna alle verloskundigen zijn het eens met de stelling dat het belangrijk is om alcoholgebruik te bespreken. Zij bespreken het met name tijdens de eerste intake. In volgende consulten komt twee derde er soms eens op terug. Iets minder dan een derde bespreekt alcoholgebruik daarna helemaal niet meer. Dat komt bijvoorbeeld omdat verloskundigen denken dat het onnodig is: zij verwachten niet dat cliënten nog drinken. Een andere reden is dat het onprettig is om er op terug te komen, het komt een beetje achterdochtig of aanvallend over. Een enkele verloskundige geeft aan dat het ook te maken heeft met een gebrek aan tijd of er simpelweg niet meer aan denken.

- **90%** vindt het belangrijk om alcohol te bespreken
- **94%** bespreekt bijna altijd het alcoholgebruik tijdens een eerste consult (intake)

“Als er aangegeven wordt bij de anamnese dat er nog steeds alcohol gebruikt wordt, kom ik erop terug. Of als ik denk dat het mogelijk een issue is ook. Ik weet dat wij het alcoholgebruik onderschatten, maar het is moeilijk om te ontdekken bij wie het speelt.”

Voelen verloskundigen zich zeker bij het bespreken van het alcoholgebruik?

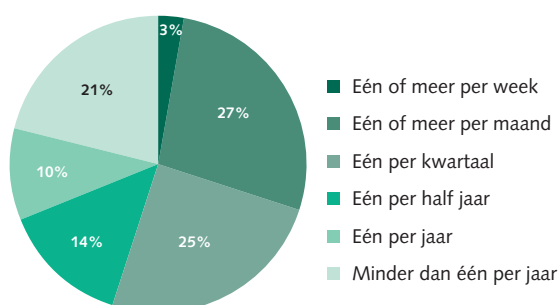
Ja, het overgrote deel van de verloskundigen geeft bij deze vraag aan geen moeite te hebben met het bespreken van alcoholgebruik:

- **88,8%** voelt zich zeker om het gesprek over alcoholgebruik te voeren
- **9,6%** voelt zich niet zeker, niet onzeker
- **1,5%** voelt zich onzeker tot zeer onzeker

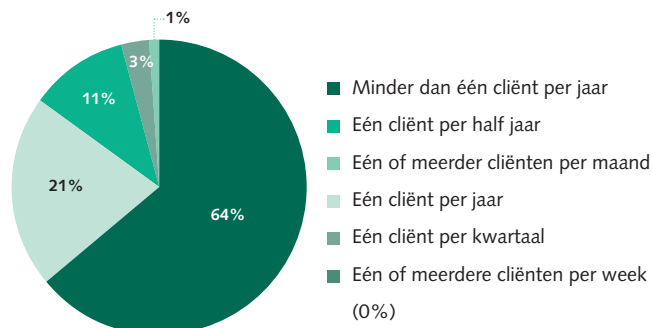
Hoe vaak horen verloskundigen dat een cliënt heeft gedronken?

Dat verschilt. Er is veel diversiteit in de mate waarin verloskundigen cliënten voor zich hebben die aangeven alcohol te hebben gedronken. Van de verloskundigen vermoedt 63% dat wel meer vrouwen alcohol drinken tijdens hun zwangerschap, maar dat zij hier niet open over zijn. Bij problemen met alcoholgebruik verwijzen verloskundigen vaak door naar de huisarts, de gynaecoloog of de instelling voor verslavingszorg. Ook de medisch maatschappelijk werker wordt genoemd.

Hoe vaak horen verloskundigen dat een cliënt heeft gedronken?

Hoe vaak vermoeden verloskundigen dat er sprake is van problematisch alcoholgebruik?

“Echt problematisch gebruik komt nauwelijks voor in onze praktijk. Maar nu ik dit schrijf realiseer ik mij dat het de vraag is wat ‘problematisch’ is. Wel drinken en het niet tegen de verloskundige zeggen is eigenlijk ook al problematisch.”

Hoe bespreken verloskundigen het alcoholgebruik?

De top 3 van meest besproken onderwerpen:

- 1 Het advies van de nulnorm: 87%
- 2 De risico's voor de ontwikkeling van de foetus: 80%
- 3 De risico's op zwangerschapscomplicaties: 43%

Het adviseren van de nulnorm is een belangrijk onderwerp tijdens de consulten. Veel verloskundigen benadrukken welke gevolgen het alcoholgebruik kan hebben voor de foetus en voor de rest van de zwangerschap.

Zijn er nog knelpunten om het alcoholgebruik te bespreken?

De meerderheid zegt nee: 57% van de verloskundigen zegt geen knelpunten te ervaren. Het onderwerp komt bijvoorbeeld aan de orde in het gesprek over leefstijl. Een andere ingang is eerder alcoholgebruik: was het moeilijk om te stoppen voor de zwangerschap? Is het moeilijk om het vol te houden? Daarnaast noemen verloskundigen ook dat multi-problematiek een ingang kan zijn. Zij stellen vragen over andere vlakken waar problemen kunnen zijn, zoals psychosociaal, jeugd en financiën en komen via die weg op alcoholgebruik.

“Veel zwangere vrouwen vinden het lastig om alcohol te laten staan in de zwangerschap, hoe is dat voor jou?”

Wat kan er beter in het bespreken van alcoholgebruik?

43% van de verloskundigen ervaart wel knelpunten in het bespreken van alcoholgebruik.

De 3 meest gekozen redenen voor deze groep zijn:

- 1 Gebrek aan materiaal om verloskundigen te ondersteunen in het gesprek (17,5%)
- 2 Gebrek aan tijd om het tijdens consulten ter sprake te kunnen brengen (13,6%)
- 3 Geen zicht op het doorverwijsaanbod voor extra ondersteuning (13,6%)

Waar hebben verloskundigen behoefte aan qua materiaal of ondersteuning van het gesprek over alcoholgebruik?

Aan welk voorlichtingsmateriaal is behoefte?

Het meest wordt gekozen voor een website om cliënten naar door te verwijzen, daarna volgt een app. Op de derde en vierde plek staan respectievelijk een digitale en papieren folder.

Aan welk ondersteunend materiaal is behoefte?

Veel verloskundigen denken baat te hebben bij een overzicht van beschikbare materialen. Een grote groep wil graag meer weten over hoe vaak alcoholgebruik onder zwangere vrouwen voorkomt (prevalentie). Voorbeeldzinnen zouden hen helpen om het gesprek over alcoholgebruik beter te voeren.

Verloskundigen geven in de reacties aan dat vooral het up to date houden van voorlichtingsmateriaal en ondersteunend materiaal een uitdaging is. Daarnaast werden verschillende aanvullende suggesties genoemd:

- Anderstalige folders
- Ervaringsdeskundigen of lotgenoten
- Informatie voor cliënten via het EPD (Elektronisch Patiëntendossier)
- Informatie afgestemd op opleidingsniveau
- Een praktijkkaart met alle informatie
- Een landelijke campagne over gezond zwanger worden
- Een lager aantal zorgeenheden voor een normpraktijk, zodat er meer tijd overblijft
- Geaccrediteerde gratis bijscholing
- Een korte ondertitelde video voor in de wachtkamer

Aan welk ondersteunend materiaal is behoefte?

Hoe gaan we verder?

De projectgroep Vroegsignalering Leefstijl en Zwangerschap gebruikt deze resultaten voor:

- een betere implementatie van bestaand materiaal, zie bijvoorbeeld [de toolbox Alcohol en Zwangerschap van de KNOV](#);
- de ontwikkeling van nieuw materiaal, zoals folders voor zwangere vrouwen en hun partners of het zonodig verder ontwikkelen van bestaande materialen.
- een aanzet doen tot het ontwikkelen van zorgpad alcoholgebruik rondom de zwangerschap.

In de eerste helft van 2021 wordt nieuw materiaal ontwikkeld en bestaand materiaal waar nodig aangepast. In 2021 wordt er in vier regio's een pilot uitgevoerd. Verloskundigenpraktijken in deze regio's vormen een testomgeving voor het materiaal en voor een training die nog ontwikkeld wordt. Tot slot volgt een rapportage met aanbevelingen voor verdere implementatie.

Wil je meer weten over deze verkenning of over het project Vroegsignalering Leefstijl en Zwangerschap?

Neem dan contact met ons op:

Angelique Anderson, Projectmanager Vroegsignalering Leefstijl en Zwangerschap KNOV
aanderson@knov.nl